

Marek Blažejovský

Nové aspekty v metodice vyšetřování drogové kriminality v České republice

Anotace: Autor ve svém článku uvádí aktuální otázky metodiky pro vyšetřování drogových trestných činů s důrazem na nelegální výrobu drog. V České republice je výroba omamných a psychotropních látek na historickém maximu, zejména pokud jde o výrobu metamfetaminu (meth). V souvislosti s enormně zvýšenou poptávkou po metamfetaminu, zejména ze zahraničí (Německo), došlo v posledních letech ke zvýšení produkce psychoaktivních látek v České republice ve výši až několika tun za rok. Autor ve svém příspěvku uvádí možné nové přístupy v metodice vyšetřování drogové trestné činnosti, které odrážejí aktuální vývoj v oblasti nelegální výroby drog, příležitosti pro mezinárodní spolupráci, nové technické možnosti a jako poslední, ale v neposlední řadě, navrhuje změnit některá ustanovení norem, které jsou v současné době zapojeny v negativním stavu. Tento odborný článek byl zpracovaný v rámci **vědeckovýzkumné úlohy č. 212 "Krátkodobá prognóza vývoja drogové kriminality v SR 2015 – 2019"**, u které je autor článku odpovědným řešitelem za Českou republiku.

Klíčová slova: drogová kriminalita, drogová laboratoř, metamfetamin, organizovaná kriminalita, výroba drog.

Aktuální stav problematiky drogové kriminality

V České republice je produkce omamných a psychotropních látek na historickém maximu, zejména co se týká výroby metamfetaminu (pervitinu). V souvislosti s enormně zvýšenou poptávkou po metamfetaminu, zejména ze zahraničí (Německo, Slovensko, Rakousko), došlo v posledních letech k nárůstu produkce této psychoaktivní látky na území České republiky, a to v množství až několika tun za rok. Množství zajištěného metamfetaminu při realizaci případů Policií České republiky ze zhruba 3,8 kilogramu v roce 2009 se znásobilo na 50 kilogramů v roce 2014¹. Přičemž počet odhalených ilegálních laboratoří („varen“) určených k výrobě metamfetaminu se snížil z počtu 434 v roce 2008 na 272 v roce 2014. Co tyto počty naznačují: Výroba této látky se přesunula z malých „domácích“ laboratoří, schopných produkovat metamfetamin v množství několika desítek gramů látky na jeden cyklus, do velkých „průmyslových“, sofistikovaných laboratoří, které jsou schopné produkovat uvedenou látku v množství až několika kilogramů na jeden výrobní cyklus. Také profil typického výrobce drogy se změnil, masivní výrobou metamfetaminu se nyní zabývají v převážné míře cizojazyčné skupiny původem z Vietnamu. V posledních 3 letech nastala změna zejména ve způsobu výroby metamfetaminu. Sice dále existují tzv. „domácí varny“, kde si zejména rodilí Češi vyrábějí metamfetamin zpravidla v gramovém množství. Tento metamfetamin pak mají pro svou vlastní potřebu nebo jej rozprodávají omezenému okruhu lidí. Avšak co je zásadní v této oblasti, je to, že výroba metamfetaminu se stala doslova „průmyslovou“ záležitostí. Série činností, spočívající v extrahování pseudoefedrinu z tablet v tzv. „matečních“ roztocích (pomocí toluenu), samotná chemická výroba metamfetaminu (pomocí jodu + červeného fosforu), sušení (odpařování) vyrobeného produktu, čištění a krystalizace (pomocí acetylu), je rozdělena do fází a na každé z nich se podílí jiná osoba. Těmito „manufakturami“ se dnes již zabývají de facto pouze osoby vietnamské národnosti a dělba jejich práce je přímo ukázková. Část z nich se zabývá obstaráváním tablet s pseudoefedrinem jako prekurzoru, další část má na starosti zajišťování potřebných chemikálií (jod, fosfor, kyseliny, ředidla), laboratorního skla (varné baňky, misky) a dalších pomůcek. Další skupina se zabývá extrahováním pseudoefedrinu z tablet, a to jejich rozmixováním pomocí elektrických vrtaček a míchacích nástavců pro zednické a malířské práce a následnou chemickou reakcí v nádobách pomocí toluenového rozpouštědla a kyseliny chlorovodíkové. Tatáž nebo jiná skupina se zabývá samotnou výrobou, a to na několika

¹ Údaje o celkovém množství zachyceného metamfetaminu a počtu odhalených laboratoří za rok 2015 nebyly v době produkce článku ještě Národní protidrogovou centrálou uveřejněny.

vařičích (nebo tzv. varných hnízdech) souběžně tak, že jsou schopni vyprodukovat množství v jednotkách kilogramů metamfetaminu na jeden varný cyklus. Pak se výsledný produkt suší a čistí od zbytků chemických látek (zejména červeného fosforu) a krystalizuje do konečné podoby. Koncový zákazník, který pochází především z Německa, totiž požaduje metamfetamin v podobě velkých bílých až čirých krystalů. A právě o distribuci a zejména vývoz do Spolkové republiky Německo (především příhraničních zemí Bavorska a Saska) se stará další skupina výše uvedené komunity. Odhadované množství v tuzemsku vyrobeného metamfetaminu, který je exportován především do výše zmíněného Německa, je až 5 tun za rok. Plus metamfetamin, který končí u tuzemských odběratelů. Náklady na koupi 1 kg tablet s pseudoefedrinem se pohybují cca okolo 30.000,- Kč. Na výrobu 1 kg metamfetaminu je třeba cca 4 kg tablet s pseudoefedrinem (v závislosti na obsahu pseudoefedrinu v 1 tabletě). Celkové výrobní náklady na výrobu 1 kg metamfetaminu se pohybují okolo 170.000,- Kč. Vietnamská komunita si metamfetamin mezi sebou prodává v rozmezí 250 až 350 tis. Kč za 1 kg. Při distribuci do Německa se cena metamfetaminu při prodeji kilogramových množství pohybuje okolo 35 tis. až 40 tis. €, tj. až 1.120.000,- Kč! Při následné distribuci v Německu v gramovém množství a dál od hranic s Českou republikou se cena metamfetaminu (v Německu zvaný „CRYSTAL“) může pohybovat až okolo 60 €/gram. Německou policií ve Stuttgartu byl zaznamenán prodej metamfetaminu gram za 85 eur! I při ceně 50 až 60 € za gram je tak v Česku vyprodukovaný metamfetamin v nákladu 170 tis. Kč/kg prodán koncovým zákazníkům v Německu za cenu v přepočtu 1.500.000,- Kč! Pokud bychom hypoteticky vynásobili odhadovanou roční pětiletou produkci metamfetaminu vyvezenou z ČR do Německa výše uvedenou cenou metamfetaminu na Německém trhu, máme tu byznys za cca 7 miliard korun! Jistě, jedná se jen o hrubý odhad, zisk jednotlivých aktérů by se jistě také lišil v tom, na jaké pozici se v dealerské síti kdo nachází, jaké jsou náklady spočívající ve vývozu, pašování, ztrátě v distributorské síti atp. Nicméně o tom, že se jedná o lukrativní věc, svědčí množství lidí, kteří se touto ilegální činností zabývají.

Samotnou výrobou metamfetaminu v laboratořích jsou pověřeni zpravidla členové struktury, kteří v hierarchii zauímají ta nejnižší místa. Často se jedná o ilegální přistěhovalce z Vietnamu, kteří neumějí jiný než vietnamský jazyk. Zpravidla se zadlužili již ve Vietnamu a musejí svým věřitelům dluhy splácet a také finančně podporovat rodinu ve Vietnamu. Byly vybaveni doklady lidmi z komunity, kteří jim „obstarávají“ práci. Těm také odvádí část výdělků za „zprostředkovatelské služby“. Tito lidé mají podobné postavení, jako dříve měli tzv. „zahradníci“, lidé, kteří se starali o rostliny konopí ve velkopěstírnách. Tím, jak nákladná a zdoluhavá byla produkce marihuany v těchto velkopěstírnách a také efektivnější činnost policie a dalších orgánů, byla zapříčiněna změna orientace Vietnamských zločineckých struktur na ilegální laboratoře a výrobu metamfetaminu v nich. Tyto zločinecké struktury působící zejména na území České republiky, ale i v okolních státech, jsou natolik flexibilní, že vždy dokáží rychle přeorientovat směr svého „byznysu“ tam, kde je poptávka a výhled značného zisku. V minulosti to byly padělané cigarety, značkové zboží, marihuana a nyní metamfetamin. Výrobci jsou, jak bylo již uvedeno, v uvedené hierarchii nejnižší. Nad nimi stojí jednotliví „šéfové“ dílčích činností (dovoz a nákup léčiv, obstarávání výchozích a pomocných látek a chemických potřeb, zajišťování lidí a vhodných prostor pro výrobu, vývoz a distribuce), na které dohlíží tzv. „vojáci“. Ti zajišťují loajalitu a odvody ze zisku vyšším bossům. Tito pak získané výnosy z uvedené trestné činnosti převádějí do zahraničí, zpravidla do Vietnamu. Nad těmi všemi stojí nejvyšší bossové, kteří ani nepřijdou do styku s těmi, kteří se přímo podílejí na trestné činnosti. Tito nejvyšší bossové jsou ve své komunitě váženými občany, často oni nebo lidé jim blízcí zastávají vysoké úřední a politické pozice ve Vietnamu. Z těchto pozic pak jedná i s oficiálními zástupci České republiky. Někteří, na pohled korektní, zástupci z Vietnamu jsou do jisté míry spojeni s výše uvedenou činností. Souvisí to s poměry ve Vietnamské republice, kde je míra korupce na daleko vyšší úrovni než

v Evropě, včetně ČR. Je tam obvyklým zvykem, když požadujete po zástupci státních orgánů nějakou činnost, musíte mu „přispět“ finanční částkou. Když pak z Vietnamu přicestují zástupci tamní policie s tím, že se zde s českou policií chtějí podílet na potírání drogové kriminality, člověk znalý poměrů musí chtít nechtít pozvednout obočí. Rozklíčovat hierarchii vietnamské zločinecké struktury, která se právě zabývá výrobou a distribucí metamfetaminu, je velmi složité a časově, personálně a finančně náročné. Vývoj a změny ve struktuře takovéto zločinecké organizace jsou velice dynamické, pokud se policie snaží rozpoznat role jednotlivých aktérů v organizaci a zadokumentovat jejich činnost, než se dostanou ke klíčovým hráčům, tak se struktura organizované skupiny změní, a to často i zásadně. Část jedinců, kteří se doposud zabývali dílčími činnostmi, si vytváří vlastní skupiny a působí nezávisle na původní organizované skupině, část jednotlivců odcestuje do Vietnamu a vrátí se po delší době s doklady na jinou totožnost, jiná část se zabývá např. dovozem léčiv atp.

Činností Policie České republiky, respektive činností Služby kriminální policie je drogovou trestnou činností především odhalovat (jedná se o latentní kriminalitu) a objasňovat. Objasňováním se rozumí (pokud možno) zadokumentovat a usvědčit z páchaní trestné činnosti nebo podílu na ní všechny aktéry konkrétní organizované skupiny. To však s sebou přináší nemálo překážek. Jednak je komplikované proniknout do zájmového prostředí (jiné etnikum, uzavřená komunita, teritoriální vymezení), odhalit jednotlivé členy skupiny, odhalit jejich protiprávní činnost a tu vhodným způsobem zdokumentovat či jiným způsobem prokázat. Ne vždy se podaří rozplést strukturu organizace, podíl jednotlivých členů na protiprávní činnosti, rozklíčovat postavení jednotlivců v organizované skupině, či dokonce zjistit a usvědčit toho, kdo je hlavním organizátorem. Není nijak překvapivé, že těžiště činnosti a styl práce například Bavorského zemského kriminálního úřadu spočívá především v odhalování a záchytu zásilek drog pohybujících se v jejich teritoriu, spojené s dopadením a usvědčením z trestné činnosti osob, které mají tyto drogy v držení. Rozklíčování pozadí (kdo je objednavatel, organizátor, koncový zákazník), zdá se, je pro policii Bavorska podružné, vzhledem k enormním nákladům, které je nutné vynaložit k odhalení a usvědčení všech aktérů. A to vždy s nejistým výsledkem, že se podaří odhalit celou skupinu, rozklíčovat podíl na činnosti u všech členů a také je usvědčit.

Jakým způsobem však může v současnosti účinně potírat uvedenou kriminalitu česká policie, kdy smysl její činnosti spočívá v rámci zásady oficiality v odhalení a dopadení všech pachatelů podílejících se na činnosti organizované skupiny? Možné postupy z pohledů kriminalistické taktiky a hlavně metodiky odhalování organizované drogové trestné činnosti jsou předmětem tohoto článku.

Nové možnosti v odhalování drogových laboratoří a objasňování organizované drogové trestné činnosti

Série činností, které policie provádí na úseku odhalování laboratoří vyrábějících metamfetamin a objasňování drogové trestné činnosti, obsahují například činnosti jednak zabývající se snižováním možnosti přístupu k prekurzoru, z něhož je metamfetamin vyráběn, dále operativně pátrací činnost zaměřená na lokalizaci míst, kde se laboratoře nacházejí, odhalování a vstup do laboratoří samých, zjišťování distribučních sítí jak na straně dodavatelů prekurzorů a pomocných látek, tak na straně odběratelů finálního produktu, odhalování a dokumentace činnosti všech osob podílejících se na činnosti organizace a další. V příspěvku se zabývám jen některými, a to těmi, které svým inovativním přístupem mohou přispět k efektivnějšímu potírání tohoto druhu drogové kriminality. Jedná se o detekci laboratoří pasivním skenováním plynového spektra pomocí detekčního přístroje a snižování nabídky výchozích a pomocných látek prostřednictvím legislativního opatření. Ilegální laboratoř na chemickou výrobu metamfetaminu má oproti ilegální pěstírně konopí z pohledu operativně pátrací činnosti policie nevýhodu v tom, že ji lze mnohem hůře detekovat. Na rozdíl od

pěstírny není náročná na přísun elektrické energie, tudíž odpadá možnost odhalení na základě „černého“ odběru elektrické energie či na základě enormně zvýšené spotřeby el. energie za sledované období. Nejsou také přítomny mnohasetwattové lampy, které vydávají zvýšenou tepelnou energii, kterou lze vidět v infračerveném spektru, a také se nejedná o rozlehlé objekty, u nichž by se dala zaznamenat zvýšená aktivita v podobě dovozu či odvozu potřebného materiálu. Laboratoře, máme na mysli ty „velkovýrobní“, nikoliv „domácí varny“, zpravidla ani nezapáchají po chemikáliích nebo po probíhající chemické reakci, jsou dobře odvětrávány a zpravidla jsou zřízeny v místech, kde buď je průmyslová, výrobní, technická činnost tak nějak předpokládána, nebo se jedná o území, kam má přístup omezený okruh lidí, buď „zasvěcených“ do problematiky, nebo z určité komunity.

K chemické výrobě omamných a psychotropních látek se používá řada toxických nebo dráždivých chemických látek s různým stupněm nebezpečnosti pro okolí. Z pohledu ohrožení života a zdraví je v tuzemsku nejnebezpečnější právě výroba metamfetaminu jak svým rozšířením, tak i dlouhodobě přetrvávající kontaminací stavebních prostor výroby i okolí. Úroveň této kontaminace se přímo odvíjí od délky výroby, použité metody a rozsahu výroby. V souvislosti s výrobou metamfetaminu vznikají odpadní látky, chemické sloučeniny, které kromě toho, že jsou zdraví škodlivé, lze detekovat. Což z pohledu kriminalisty odhalující tuto činnost a tyto laboratoře může být paradoxně vítaný jev. Směs chemických látek, které se vyskytují při výrobě metamfetaminu efedrinovou/pseudoefedrinovou metodou, je celkem pestrá.

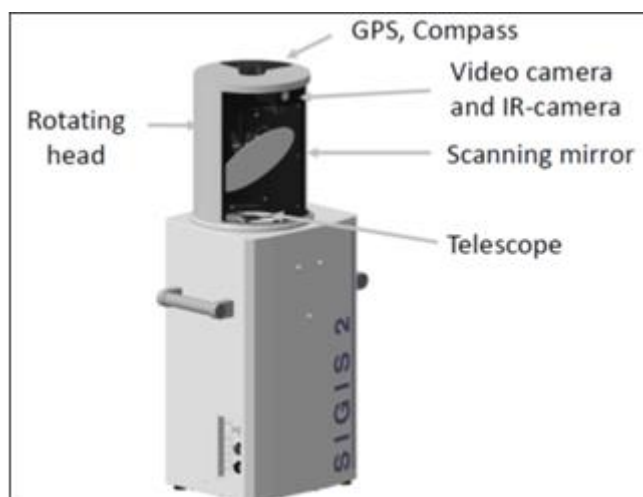
Tab. 1 Produkty a kontaminanty při výrobě (Zdroj: Bulletin NPC č. 4/2014).

Vedlejší produkty a kontaminanty při výrobě metamfetaminu	
efedrinová (hydrogenační) metoda	jód
	chloropseudoefedrin
	fosfan
	chlorovodík
	amoniak
	aerosol metamfeminu
	žlutý fosfor

Odpady jsou tak specifickým problémem vznikajícím při nelegální výrobě metamfetaminu. S narůstajícími produkčními schopnostmi varen narůstá i množství toxického odpadu, který nekontrolovatelně končí v kanalizacích, řekách, lesích nebo na polích. Ohrožení životního prostředí, živočichů a především života a zdraví osob je velmi vysoké. V rámci operace „TAT“ z října 2013 bylo zajištěno více jak 7 tun nebezpečných toxických odpadních louhů a dalších chemikálií z výroby metamfetaminu, které by jinak zcela jistě opět představovaly nelegální zátěž pro životní prostředí. Pokud bychom sledovali odpadní vody, kanalizaci po směru od místa předpokládaného výskytu ilegální laboratoře, lze předpokládat, že rozbořením odebraných vzorků z kanalizace bychom mohli detekovat přítomnost chemických látek. Pomocí vhodné laboratorní analytické metody, např. LC-MS Liquid chromatography-mass spektrometry (kapalinová chromatografie – hmotnostní spektrometrie), bychom mohli detekovat přítomnost právě látek svědčících o přítomnosti výroby metamfetaminu. Se zvyšující se koncentrací těchto látek ve vzorcích odebíraných „proti proudu“, bychom se hypoteticky přibližovali ke zdroji – ukryté laboratoři. Na podobném principu detekce látek ze vzorků odpadních vod provedl první měření v roce 2013 projektový tým Výzkumného ústavu vodohospodářského T. G. Masaryka – v rámci projektu DRAGON, jehož cílem je stanovení množství nezákonných drog a jejich metabolitů v komunálních odpadních vodách, jako nový nástroj pro doplnění údajů o spotřebě drog v České republice. Ideální stav však nelze očekávat, koncentrace látek v odpadních vodách by zcela jistě byla

závislá na „výrobním cyklu“, tzn., zda by zrovna v tu dobu, kdy jsou odebírány vzorky, docházelo k vypouštění odpadních látek z laboratoře. Zda by k vypouštění těchto látek docházelo vždy najednou či postupně, způsob vypouštění látek by se měnil. Nemluvě o časové náročnosti celého procesu, která by ve výsledku mohla ohrozit načasování zásahu, kdy laboratoř by mohla být již opuštěná.

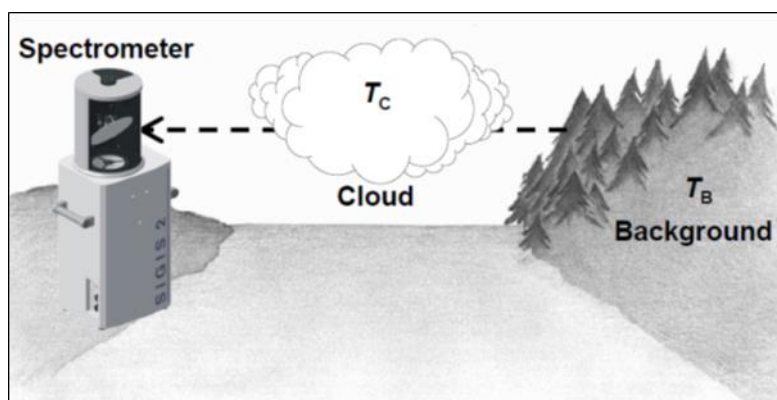
Jako zajímavá metoda detekce, která by se mohla nově využívat k odhalování drogových laboratoří, je systém ke skenování plynného prostředí v infračerveném spektru. Tato metoda je v zahraničí i v tuzemsku využívána především k detekování úniků nebezpečných látek do ovzduší, zejména v místech se zvýšeným rizikem, jako jsou např. chemické továrny či tepelné elektrárny. V zahraničí je tato metoda také využívána policejními sbory například k odhalení fanoušků pod vlivem alkoholu na fotbalových stadionech. Na poměrně velkou vzdálenost poskytuje tato metoda detekci látek a jejich vizualizaci. Detektor SIGIS 2 (Scanning Infrared Gas Imaging System) je zobrazovací snímací zařízení pro dálkové snímání. Systém je založený na kombinaci infračerveného spektrometru s jedním detekčním prvkem a systému skeneru. SIGIS 2 spojuje výkon s FT-IR spektrometru s jedním detekčním prvkem a zpracování obrazu.

Obr. 1 Detekční přístroj SIGIS 2 (Zdroj: AIRSENSE).

Další nespornou výhodou této metody detekce je skutečnost, že lze uvedené chemické látky detekovat v reálném čase! To zvyšuje akceschopnost potenciálního uživatele (policie), kdy může flexibilně reagovat například na informace získané z operativně pátrací činnosti, nebo informace získané provedením analýzy odposlechu a záznamu telekomunikačních hovorů, či jiným způsobem získá informaci o možném výskytu ilegální laboratoře na konkrétním místě a aktuálně probíhající výrobě. Analyzátor SIGIS lze ukrýt ve vozidle (dodávkového typu) a být tak mobilní a konspirativní zároveň. Unikátní přístroj, který je mobilní, je schopen provádět automatickou detekci a identifikaci látek, to vše v reálném čase a v okolí 360°. Infračervená kamera se může použít jak ve dne, tak v noci. Tento detektor je schopen fungovat při teplotách od -200C do $+700\text{C}$. Souprava váží 65 kg a jeho rozměry jsou 1190 x 580 x 365 mm. Spektrum látek, které je schopen detekční přístroj SIGIS 2 detekovat, je poměrně široké. Kromě výše uvedeného ethanolu, který je však z pohledu výroby metamfetaminu irelevantní, lze detekovat například toluen, respektive výpary z toluenového ředidla (dále acetylen, amoniak). To je vítaná informace, zejména už proto, že např. toluen se při výrobě metamfetaminu hodně využívá, zejména k extrakci pseudoefedrinu. Koncentrace par toluenu v místech, kde se nacházejí tzv. „matečné“ roztoky, je vysoká.

Pokud pachatelé místo odvětrávají, ať už ventilačním zařízením, či oknem, lze tyto páry přístrojem SIGIS detekovat a analyzovat poměrně dobře. Přístroj SIGIS je možné umístit i v podvěsu helikoptéry, jak uvádí distributor (firmy AIRNESE či Bruker), nicméně, zde by z důvodu dekonspirace toto řešení nebylo vhodné, navíc v době snižování nákladů na činnost policie by to bylo značně drahé. Náklady na letovou hodinu policejního vrtulníku jsou do desítek tisíc Kč. Už i při odhalování in-door velkopěstíren konopí se ukázalo, že jejich odhalování pomocí termo-kamery zavěšené pod vrtulníkem zastane s daleko menšími náklady ruční termo-měřič určený pro odhalování tepelných mostů při zateplování staveb. Výše uvedená metoda detekce plynů vyskytujících se při výrobě metamfetaminu by tak mohla efektivně přispět k práci policie. Zejména skutečnost, že přístroj je schopen detekovat hledané chemické látky na dálku a v reálném čase, předurčuje tento způsob vyhledávání ilegálních laboratoří na výrobu metamfetaminu (a případně dalších syntetických drog) k efektivnímu využívání s reálnými výsledky. To by mělo odpovědné pracovníky kriminální policie přimět, aby tuto metodu využívali v budoucnosti co nejčastěji.

Obr. 2 Schéma detekce látek (Zdroj: AIRSENSE).

Omezování trhu s výchozími a pomocnými látkami

Červený fosfor, látka, která je v tuzemsku zneužívána k výrobě metamfetaminu metodou klasické syntézy efedrinu nebo pseudoefedrinu, je například v České republice distribuován s částečným omezením. Toto omezení spočívá v povolené distribuci této látky specifickým subjektům. Specifičnost těchto subjektů je daná pouze v držení živnostenského oprávnění (bez konkrétního vymezení), to znamená, že fakticky tyto látky se smí dle zákona prodávat komukoliv kromě fyzických osob. Je jedno, zda látky kupuje a dále distribuuje podnikající fyzická osoba, právnická osoba či orgán státní správy. Zákon při prodeji těchto látek ukládá několik povinností, které by měly zneužití těchto látek pro výrobu drog zamezit. Tyto povinnosti spočívají jednak v povinné registraci (registrován musí být každý subjekt, který výchozí a pomocné látky uvádí na trh) a jmenování kontaktní osoby pro činnost s uvedenými látkami. Potom výše uvedené osoby jsou povinny při překročení stanoveného ročního limitu množství prodané výchozí nebo pomocné látky měsíčně hlásit ministerstvu množství dodaných výchozích a pomocných látek s uvedením odběratele. Dále uchovávat doklady o příjmu a výdeji výchozích a pomocných látek tak, aby se zabránilo jejich znehodnocení, ztrátě, zničení, zneužití nebo odcizení, a to po dobu nejméně 5 let ode dne jejich pořízení a dále neprodleně oznamovat Policii České republiky a ministerstvu všechny podezřelé okolnosti, zejména neobvyklé objednávky výchozí nebo pomocné látky, které naznačují, že výchozí nebo pomocná látka může být zneužita při nedovolené výrobě omamné, psychotropní nebo uvedené látky.

V praxi to pak vypadá tak, že obchodníci s chemickými látkami sice podávají pravidelně měsíční hlášení, která obsahují název a množství dodané látky, datum dodání, obchodní firmu, jméno, název a sídlo odběratele a jeho IČO, ovšem často se stává, že se v těchto hlášeních objevují stále se opakující stejná jména podnikajících fyzických osob. Velmi často se jedná o osoby původem z Vietnamu, které mají na území České republiky povoleno provozovat živnost. Většinou je jim povolena živnost na nákup a prodej mimo jiné i drogistického zboží. Z podaných hlášení jsou pak zjišťovány skutečnosti, že například jedna jediná podnikající fyzická osoba odebrala v konkrétní prodejně chemických látek za jediný měsíc takové množství červeného fosforu, že by to stačilo k výrobě několika desítek kilogramů metamfetaminu! Takovéto skutečnosti, pochopitelně, neuniknou pozornosti policistů, a tak prověřují jednak provozovny, které tato hlášení podala, jejich personál a odběratele uvedené v konkrétním hlášení. Při prověrce však zjišťují, že uvedené množství výchozí nebo pomocné látky sice bylo vydáno na konkrétní živnostenský list, nicméně, pokaždé se jím prokazovala jiná osoba. Prodejce, respektive prodavač, tuto skutečnost nijak neřešil. Hnán pravděpodobně vidinou zisku „splnil“ zákonem uloženou povinnost. Evidoval odběratele a podal o něm hlášení. To, že mu zákon ukládá též povinnost neprodleně oznámit Policii České republiky a ministerstvu všechny podezřelé okolnosti, zejména takovéto neobvyklé objednávky výchozí nebo pomocné látky, které naznačují, že výchozí nebo pomocná látka může být zneužita při nedovolené výrobě omamné, psychotropní nebo uvedené látky, již nijak neřešil. Existují případy, kdy prodejce dokonce radil vietnamskému odběrateli, jaké množství výchozí nebo pomocné látky bude potřebovat k výrobě konkrétního množství metamfetaminu. Nezapomněl mu k tomu také nabídnout a prodat další chemické látky (jod, toluen, kyseliny chlorovodíkovou a fosforečnou) a laboratorní sklo.

Jistě, policisté v takových případech podezření ze spáchání trestného činu nedovolené výroby omamných a psychotropních látek formou účastenství postupují dle trestního řádu a mají možnosti, jak toto jednání dokumentovat a následně dokazovat (např. postup dle ustanovení § 88 nebo § 158d trestního řádu), nicméně princip spočívá v tom, že tomuto jednání výše uvedený zákon de facto není schopen zabránit. Pokud potenciální výrobce metamfetaminu bude shánět červený fosfor, jako látku nezbytnou k výrobě, nebude nijak zásadně omezován, co se týče dostupnosti této látky, a to v jakémkoliv množství. Stačí si opatřit živnostenský list na jakoukoliv činnost, tzn. být podnikatelem. To je totiž jediné omezení, které ukládá jako podmínku pro prodej výchozích a pomocných látek zákon.

Bylo by na místě změnit právní úpravu problematiky distribuce výchozích a pomocných látek na trh, a to například tím způsobem, aby koncový odběratel podléhal registraci, jeho podnikatelská činnost by se vztahovala pouze na koncové nakládání s chemickými látkami (např. výroba chemických sloučenin) a musel by dokladovat koncové využití stanoveného množství sledované látky. Tak by se v praxi například dalo kontrolovat každé množství vyrobeného červeného fosforu a sledovat jeho redistribuci od výrobce (chemické továrny) přes síť distributorů až po koncového odběratele, který by dokladoval způsob jeho spotřebování. Jiná změna právní úpravy by se mohla vztahovat na skutečnost, že jakákoliv osoba, prokazující se živnostenským listem, může uvedené látky nakupovat v libovolném množství. Nebo například nová zákonná úprava by mohla uložit omezení v množství prodané látky nebo omezení v druzích živností, u kterých by bylo možné nakupovat tyto látky (z tzv. volných živností pouze na vázané), či oprávněný podnikatel by musel uvést oprávněnou osobu – zaměstnance, který může uvedené látky nakupovat, vyzvedávat, převážet, manipulovat s nimi. Jistě, na první pohled se jedná o neliberální zásahy do práva na podnikání, nicméně jde tu o látky, které jsou ve velké míře zneužívány k výrobě drog a zpravidla mají jen malé jiné využití. Pak tento konzervativní přístup je zcela jistě na místě.

Závěr

Již bylo uvedeno, v České republice je produkce omamných a psychotropních látek na historickém maximu, zejména ilegální výroba metamfetaminu (pervitinu). Zejména zvýšená poptávka po metamfetaminu, zejména v zahraničí (Německo, Rakousko, Slovensko), zapříčinila v posledních 3 – 4 letech nárůst produkce této psychoaktivní látky na území České republiky, a to v množství až několika tun za rok. Výroba této látky se přesunula do velkých „průmyslových“, sofistikovaných laboratoří, které jsou schopné produkovat metamfetamin v množství až několika kilogramů na jeden výrobní cyklus. Také profil typického výrobce drogy se změnil, masivní výrobou metamfetaminu se nyní v převážné míře zabývají cizojazyčné skupiny původem z Vietnamu. Dosavadní metodika vyšetřování drogové trestné činnosti, podle které postupují policisté, napříč všemi útvary zabývajícími se objasňováním tohoto druhu trestné činnosti poněkud pokulhává za vývojem uvedené kriminality. Zavedené postupy ne úplně efektivně pomáhají odhalovat drogové laboratoře a aktéry organizující výrobu drog a jejich následnou distribuci. Omezené finanční možnosti policie, nedostatečný počet policistů podílejících se na objasňování drogové kriminality, omezený počet „nekonkurenceschopné“ techniky potřebné k operativně pátrací činnosti, zákonná omezení či rigidní metodické postupy při vyšetřování, nereflektující na aktuální vývoj, vedou k nelichotivé bilanci při vyšetřování drogové trestné činnosti. Proto je v příspěvku poukázáno na možné nové postupy v metodice vyšetřování drogové trestné činnosti, které reflektují na aktuální vývoj v oblasti nelegální výroby drog, možnosti mezinárodní spolupráce, nových technických možností a v neposlední řadě se navrhuje změna některých právních norem, které se v současnosti podílejí na negativním stavu věci.

Literatura

BLAŽEJOVSKÝ, M. Metamphetamin (CRYSTAL) In *Mitteleuropa – Überblick, MEPA-Fachjournal*, Editorial Fachartikel Impressum, č. 2/2013, WIEN: Druckerei des Bundesministeriums für Inneres, 2013, ISSN 2079-3464.

CSETE, J. A. *Balancing act: policymaking on illicit drugs in the Czech Republic*. New York: Open Society Foundations, 2012. 53 s. Lessons for drug policy series. ISBN 978-1-936133-65-9.

KLEIMAN, M., CAULKINS, A. R., JONATHAN, P. a HAWKAN, A. *Drugs and drug policy: what everyone needs to know*. Oxford: Oxford University Press 2011. 234 s. ISBN 978-0-19-976450-1.

LÜLLMANN, H., MOHR, K., WEHNIG, M., *Farmakologie a toxikologie*, Praha: Grada Publishing 2004, 728 str., ISBN 80-247-083-61.

NECHANSKÁ, B., MRAVČÍK, V. a POPOV, P. *Zneužívání psychoaktivních léků v České republice: identifikace a analýza zdrojů dat*. 1. vyd. Praha: Úřad vlády České republiky, 2012. 152 s. ISBN 978-80-7440-073-5.

NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*, Praha: ASPI 2008, 527 s. ISBN 978-80-7353-376-8.

PLANT, M. A. et al. *Drug nation: patterns, problems, panics, and policies*. 1st pub. Oxford: Oxford University Press, 2011. 241 s. ISBN 978-0-19-954479-0.

ZÁMEK, D. *Hromadné narušení veřejného pořádku z pohledu Policie ČR*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. 197 s. ISBN 978-80-7380-429-9.

Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v ČR v letech 2006 až 2013, Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti, sekretariát rady vlády pro koordinaci protidrogové politiky.

Výroční zpráva Národní protidrogové centrály SKPV Policie České republiky 2007 až 2013
EMCDDA/Europol: Amphetamine: A European Union perspective in the global context,
2011, ISBN 978-92-9168-491-5.

Keywords: drug crime, drug laboratory, methamphetamine (meth), organized crime, drug production

Summary

In the article, the author presents current issues related to a methodology for investigating drug offenses with main emphasis on illegal drug production. In the Czech Republic, the production of narcotic drugs and psychotropic substances is at an historic high, especially the production of methamphetamine (meth). As a result of the enormously increased demand for methamphetamine, particularly from abroad (Germany), the production of psychoactive substances in the Czech Republic has increased in recent years (by up to several tons per year). The article details possible new approaches in the methodology of the investigation of drug-related crime, which reflect the current developments in the field of illegal drug production, opportunities for international cooperation, new technical possibilities or using information obtained from new entrants. Last but not least, it proposes amendments of certain provisions that are currently in place in relation to the negative state of the issue.

pplk. JUDr. Ing. Marek Blažejovský, Ph.D.
Policie České republiky
e-mail: marek.blazejovsky@gmail.com

Recenzent: JUDr. Michal Marko, PhD.